

על הפרק

בהבט הלאומי ייצור החלב בישראל בנוי כענף מולאם. הממשלה קובעת לנו כמה לייצר, איזה מחיר נקבל עבור תוצרתנו וגם חלק גדול מחומרי הגלם מחירים נקבע על ידי הממשלה.

מערכת מולאמת כזאת איננה בהכרח רעה לחקלאים או לצרכנים. אולם, הרגישות של ציבור העוסקים בענף והמתפרנסים ממנו רבה ביותר למעשים ולמחדלים, כמו גם למחשבות המנסות במשרדי הממשלה השונים. במערכת כזאת מהר מאד אפשר לחזות בהתגשמות המשפט המפורסם ש"טיפש אחד מטיל אבן ומאה חכמים לא יוכלו להרימה".

ענף החלב, מהמערכת החקלאית ודרך המערכת התעשייתית והשיווקית, בנוי טוב ומספק פרנסה טובה לייצרנים, מחד, ומוצרים זולים וטובים לצרכנים, מאידך. אולם, יש מי שיצר בלתי ניתן לריסון דוחף אותו לראות את הצבע הירוק של הדשא דוקא אצל השכנים ובא ומציף את מדורי "השדה" השונים ואת הנהלת משרד החקלאות בפירסומים בעלי יוקרה אקדמית ("מפירסומי מנהל המחקר החקלאי"), מצטט את הנוח לציטוט, מבליט את מה שמתאים לגירסתו הוא והכל למען "אירגון המטרות הלאומיות והענפיות" הבנויות מסביב לחץ, שאותו תקעו לפני הרבה שנים ושמכנים אותו הזנה עתירת מספוא גס.

מטרתו האמיתית והפשוטה של ייצור חלב בקר בארץ היא אספקת חלב ומוצריו בעלות הנמוכה ביותר ובטיב המשופר ביותר. כל מה שמעבר ומסביב לכך איננו אלא אמצעים להשגת המטרה.

בהכרח, השומן תופס נקודה מרכזית ולו רק בשל העובדה, שתיכנון המכסות נעשה על פי צריכת השומן ושיעורו בחלב הגולמי. בשנת 1965 על כל ק"ג שומן שצרך הצרכן הישראלי נצרכו רק 0.75 ק"ג חלבון. בשנת 86/7 על כל ק"ג שומן נצרך 1 ק"ג חלבון! הגענו איפוא למצב, שצריכת החלבון זהה לצריכת השומן.

תמונת השער: המתקן להאבסה ממוחשבת פרטנית, כפי שהוא פועל בחוות הנסיונות של IMAGI, המכון הלאומי למיכון והנדסה חקלאית בהולנד. התמונה מראה את המתקן בעת פריקת המנה של מזון, בהתאם להרכב ולכמות שהקציב המחשב לפרה מסויימת זו. על השיטה קרא במאמרו של עופר קרול, המתפרסם בחוברת זו.

אמנם, הפרה הישראלית מייצרת חלב באחוז שומן נמוך (למזלנו). למרות זאת, שיעור השומן בחלב הגולמי רב משיעור החלבון ב-5%, מה שגורם בהכרח לייבוא חלבון בהקף של 40 מיליון ליטר חלב כחוש (בצורת אבקה). בעולם היחס המקובל בין חלבון לשומן בחלב הגולמי הוא בין 0.6 ל-0.8. יותר מכך, ככל שעולה שיעור המוצקים בחלב הבקר, גדל הפער בין חלבון ושומן.

המגמה הברורה בשוק הישראלי לאורך השנים היא גידול מהיר יותר בצריכת החלבון מאשר בשומן וזאת גם המגמה העולמית בקצב זה או אחר. בשלוש השנים האחרונות ירד אחוז השומן בחלב הגולמי בארץ מ-3.3% ל-3.16% אחוז. החלבון לא נשתנה כהוא זה באותה עת ועומד על 3.02%.

אם לא היתה מתרחשת תופעה ברוכה זו, היינו עומדים היום במצב של מכסות ייצור בהקף של כ-780 מיליון ליטר בלבד וייבוא משלים של חלב כחוש בהקף של כ-110 מיליון ליטר.

- אפשר גם להמשיך ולעשות חשבון, מה היה קורה אילו עצה "אקדמאית" להטיל הטל על ייבוא גרעינים ולסבסד ייצור מזון משקי היתה מתקבלת ואחוז השומן היה עולה בהתאם לחשבון האקדמי ל-3.5%. יש מי שחושב וטוען, שהגדלת המזון המשקי במנה תורמת פרנסה לחקלאים בעלי קרקע ומים שאין מה לעשות בהם (איפה המים!!). מי שחושב כך גם עשה חשבון, שהגדלה של 10% בצריכת המזון הגס (מ-30% ל-40% במנה) תעלה את אחוז השומן ב-0.25% ואם היה טורח ביושר אקדמי וממשיך את החשבון היה מוצא, שהגדלה של 10% באספקת המזון המשקי תורמת 17,000 י"ע לגידול המזון המשקי. אבל, עליה של 0.25% בשומן גורעת 63,000 י"ע על ידי הקטנת מכסת ייצור החלב, בהתאם. נכון, שאותם 63,000 י"ע היו נוספים לחקלאים באירופה, אשר היו מוכרים לנו את אבקת החלב החסרה בנפש חפצה.

הלחץ המתמיד (ניחשתם, מאיפה?) להעלאת מחיר השומן לחקלאים יבוא בדיוק למה שהם מצפים, כלומר לעלית אחוז השומן בחלב הגולמי. את הנזק שייגרם כבר הסברנו רבות. אולם, יש בכך סכנה נוספת. עלית מחיר השומן לחקלאי פירושו גם עלית מחיר השומן לצרכן, או במילים אחרות, התייקרות מוצרים עתירי שומן והוזלת מוצרים דלי שומן. מכאן הדרך להקטנת צריכת השומן היא ברורה ומסוכנת.

- לשיא הגיע מי שהגיע במאמר אשר פורסם ב"השדה", חוברת ינואר 87 עמוד 627 (מומלץ לקריאה) תחת הכותרת "לשמירת חלקו של המזון הגס במעלי גירה". כתוב שם: "מצטמצם מאד הקשר המקצועי עם הארצות המפותחות, בייחוד ארצות השוק המשותף וארה"ב, ונפגעת היכולת שלנו ליהנות מהרמה המקצועית הגבוהה שבהן". הנה נשלף עוד נימוק, למה צריך להרבות במזון גס, ומה זה אם לא ציור מטרה מסביב לחץ? מדובר כאן בפרנסתנו כחקלאים, לא ניתן לשחק בה באופן בלתי אחראי.

אביק